

Titulació	Tipus	Curs
Filosofia	OP	3

Professor/a de contacte

Nom : Agustí Nieto Galan

Correu electrònic : agusti.nieto@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Aquesta matèria optativa està pensada per a estudiants de Filosofia que estiguin ja a la part final del seu grau (3er i 4rt curs) i que tinguin un especial interès en pensar els problemes del nostre present des d'una perspectiva interdisciplinària. Es recomana el coneixement de la llengua anglesa a nivell de comprensió lectora. Afortunadament, però, el gruix de les lectures es pot fer en castellà i alguna en català.

Objectius

A partir d'un seguit de conceptes analítics, lectures d'autors de referència i estudis de cas, l'assignatura proporciona a l'alumnat eines intel·lectuals dels anomenats "Science Studies" (història, filosofia, sociologia de la ciència, estudis STS, etc.) per analitzar críticament les diverses problemàtiques polítiques, sanitàries, ambientals, identitàries, globals del nostre present incert.

Es presenta una visió crítica de la "ciència moderna", bàsicament occidental, que fins fa poc, era considerada com a *neutral, objectiva, "autònoma" respecte a la societat* i fonamentada en una suposada *racionalitat universal*. En contraposició a aquesta vella interpretació, l'assignatura presenta una "ciència", entesa com un coneixement flexible, contingent i canviant, que abraça tots els àmbits del saber, la seva materialitat i la seva dimensió social, en un continuïum indestruïble.

A través de l'anàlisi crítica de les crisis que condicionen de manera seriosa el nostre present - de les ambientals, a les sanitàries i globals- emergeixen noves fronteres fluides dels nostres sabers, "construïdes" pels propis actors històrics com a eines d'autoritat i de poder.

L'assignatura presenta nombrosos exemples històrics, que juntament amb les diferents categories analítiques, constitueixen una nova manera de relacionar el passat amb el present, un nou "presentisme" que pot ajudar a prendre decisions sobre les nostres pròpies vides avui, i a desenvolupar un pensament propi, original i rigorós.

Resultats d'aprenentatge

- CM31 (Aplicar el pensament crític i reflexiu per abordar problemes contemporanis vinculats a la ment, la intel·ligència artificial i la tecnociència.) Aplicar el pensament crític i reflexiu per abordar problemes contemporanis vinculats a la ment, la intel·ligència artificial i la tecnociència.
- CM32 (Adoptar una actitud ètica i responsable en l'anàlisi i la discussió de les transformacions cognitives i tecnològiques en la societat actual en atenció a situacions de discriminació per motius de

gènere, raça o classe, com ara la bretxa digital.) Adoptar una actitud ètica i responsable en l'anàlisi i la discussió de les transformacions cognitives i tecnològiques en la societat actual en atenció a situacions de discriminació per motius de gènere, raça o classe, com ara la bretxa digital.

- CM33 (Integrar enfocaments interdisciplinaris per a la comprensió i el diàleg davant d'implícacions filosòfiques, socials i ètiques dels avenços científics i tecnològics.) Integrar enfocaments interdisciplinaris per a la comprensió i el diàleg davant d'implícacions filosòfiques, socials i ètiques dels avenços científics i tecnològics.
- CM39 (Avaluar els desafiaments ètics que planteja la intel·ligència artificial, inclosos temes com la privacitat, la discriminació i la responsabilitat moral.) Avaluar els desafiaments ètics que planteja la intel·ligència artificial, inclosos temes com la privacitat, la discriminació i la responsabilitat moral.
- KM35 (Identificar la diversitat d'enfocaments interdisciplinaris que integren filosofia, neurociència, tecnologia i estudis socials en l'anàlisi de processos cognitius i tecnològics.) Identificar la diversitat d'enfocaments interdisciplinaris que integren filosofia, neurociència, tecnologia i estudis socials en l'anàlisi de processos cognitius i tecnològics.
- KM36 (Reconèixer els fonaments epistemològics, ontològics i ètics subjacents en el desenvolupament de les ciències cognitives, la intel·ligència artificial i la tecnociència.) Reconèixer els fonaments epistemològics, ontològics i ètics subjacents en el desenvolupament de les ciències cognitives, la intel·ligència artificial i la tecnociència.
- KM37 (Explicar les principals teories i debats filosòfics contemporanis sobre la ment, la cognició, la consciència, la intel·ligència artificial i les relacions entre ciència, tecnologia i societat.) Explicar les principals teories i debats filosòfics contemporanis sobre la ment, la cognició, la consciència, la intel·ligència artificial i les relacions entre ciència, tecnologia i societat.
- KM48 (Distingir les diferents problemàtiques polítiques, sanitàries, ambientals, identitàries i globals del present a partir de lectures d'autors de referència i estudis de cas.) Distingir les diferents problemàtiques polítiques, sanitàries, ambientals, identitàries i globals del present a partir de lectures d'autors de referència i estudis de cas.
- SM36 (Analitzar críticament teories i models filosòfics i científics sobre ment, consciència, intel·ligència artificial i ciència-tecnologia.) Analitzar críticament teories i models filosòfics i científics sobre ment, consciència, intel·ligència artificial i ciència-tecnologia.
- SM37 (Desenvolupar arguments filosòfics rigorosos que integrin perspectives ètiques, socials i epistemològiques al voltant dels avenços tecnològics i científics.) Desenvolupar arguments filosòfics rigorosos que integrin perspectives ètiques, socials i epistemològiques al voltant dels avenços tecnològics i científics.
- SM38 (Comunicar idees relacionades amb la intersecció de filosofia, ciència i tecnologia en contextos acadèmics i socials.) Comunicar idees relacionades amb la intersecció de filosofia, ciència i tecnologia en contextos acadèmics i socials.

Continguts

L'assignatura proposa tres grans blocs temàtics que s'organitzen de la manera següent:

Sociologies líquides: Disciplines i fronteres	La complexitat "líquida" del nostre present (Z. Bauman) ens obliga a fugir d'essencialismes i analitzar de manera flexible les fronteres del saber (Th. Gieryn). Vivim temps de fragmentació, fragilitat, incertesa i inestabilitat, i és aquesta dimensió líquida del present que cal abordar de manera crítica i constructiva.
Sociologies líquides: Comunitats científiques	Lluny d'una visió essencialista de la ciència i del saber en general, cal reflexionar sobre les diferents relacions "ciència-societat" que s'han desenvolupat al llarg del segle XX (Merton). Des d'unes primeres aproximacions a l'estudi de la ciència i del saber com a fenomen col·lectiu però amb autonomia pròpia, observem una progressiva dilució de les fronteres entre ciència i Societat (Kuhn, Latour).
Sociologies líquides: Controvèrsies i simetries	Ens interessa sobretot quan la gent discrepa, es baralla (S. Schaffer). Les controvèrsies són disputes sobre les fronteres - boundaries- (Th. Gieryn). Cal abordar el coneixement científic de manera simètrica, on tots els discursos sobre la natura, la societat i l'individu tenen valor epistemològic. A més, la batalla per l'autoritat i el reconeixement es dirigeix habitualment a l'esfera pública (J. Habermas)

Sociologies líquides: Etnografies i rituals	La ciència, en particular les ciències naturals, tenen dificultats per integrar-se en la cultura en un sentit ampli. Cal una nova aproximació a la ciència i a la seva pràctica com un fenomen cultural més, com un mediador entre l'ordre natural i el social (Geertz, Latour). Es tracta de proposar "etnografies" que s'endinsin en coneixements locals i contingents, donin veu a múltiples actors i posin en qüestió la suposada "universalitat" del coneixement.
Coneixement en trànsit: Discursos i públics	No hi ha una frontera clara entre la ciència i la seva comunicació a la societat. El coneixement es crea mitjançant interaccions contínues entre suposats experts i profans que lluiten per guanyar poder i reconeixement social (S. Hilgartner, L. Fleck). Els públics de la ciència són una categoria líquida (A. Nieto-Galan). És en aquest context que podem desenvolupar un discurs crític sobre el paper profundament política de la divulgació i de l'ensenyament.
Coneixement en trànsit: Circulació i escales	El coneixement en trànsit (J. Secord) es dona dins d'una mateixa societat, però també entre diferents grups socials, cultures, etc., que cal analitzar de manera crítica des d'una perspectiva postcolonial (S. Harding) i donar veu a actors "subalterns" fins fa poc invisibilitzats (A. Gramsci). La crisi de l'excepcionalisme de la ciència occidental ens ha portat a un conjunt de modernitats plurals.
Coneixement en Trànsit: Experts i intel·lectuals	Quin és el paper dels experts en les democràcies liberals? És possible compatibilitzar ciència i democràcia (H. Collins)? Quina diferència podem establir entre el govern dels experts i la influència dels "intel·lectuals" (E. Said)? Per a respondre a aquestes qüestions, cal analitzar de manera crítica les relacions entre saber i poder (Th. Adorno, M. Foucault), entre la ciència i la política.
Coneixement en Trànsit: Professionals i activistes	De la mateixa manera que els "públics de la ciència" (estudiants, visitants, pacients, amateurs, lectors, etc.) adquireixen un estatus epistemològic rellevant en contextos concrets, els activistes en un sentit ampli també han de ser considerats des d'aquesta perspectiva (M. Armiero). Ecologistes, feministes, grups de pacients, etc., en poden proporcionar una "objectivitat forta" (S. Harding), de manera que els punt de vista dels marginats i oprimits ens podem ajudar a co-construir relats més "objectius" del nostre món.
Modernitats: Progrés i nostàlgia	Cal revisar una visió excessivament acrítica del progrés (W. Benjamin) i proposar noves maneres de llegir el passat per a la seva utilitat en el nostre present (N. Oreskes). El "nou presentisme" ens proposa utilitzar estudis de cas provinents de la recerca històrica per enfortir la nostra capacitat d'anàlisi i posicionament polític en el present.
Modernitats: Tòxics i ambientalisme	En les darreres dècades, les crítiques "verdes" al progrés científic-tècnic han guanyat molta força des de diverses perspectives: la història ambiental (D. Worster), l'ecologia política (J. Martínez Alier), el paper dels tòxics com agents sociotècnics (J. R. Bertomeu), l'ecofeminisme (C. Merchant) o la violència lenta (R. Nixon).
Modernitats: Salut i globalització	La salut pública és una eina excel·lent per analitzar les relacions "ciència-tecnologia-societat", i les pandèmies, com a crisis dels sistemes de salut pública representen un exemple ideal d'estudi (Foucault, Bensaude-Vincent). Ens interpel·len sobre els mecanismes d'autoritat de la medicina i de la definició de determinades fronteres d'expertesa (Th. Gieryn, R. Porter)
Modernitats: Incerteses i utopies	Quines són, o podrien ser, les utopies del nostre present? Com podríem superar un cert "pessimisme postmodern" (L. Marx) o la visió pessimista de la Retrotopia (Z. Bauman) de la nostàlgia i el refugi en un passat idealitzat, suposadament millor? Algunes de les propostes presentades en les sessions anteriors ens serviran aquí per trobar eines de superació de la societat del risc i la incertesa (U. Beck) del nostre present.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exposició teòrica magistral	48	1,92	CM31, CM32, CM33, KM35, KM37, KM48, SM36, SM37, SM38
Tutories	10	0,4	CM32, CM33, CM39, SM36, SM38

Discussió d'estudis de cas	32	1,28	CM31, CM33, KM35, KM48, SM36, SM38
Lectura de textos, escriptura d'un assaig, preparació exposicions	38	1,52	CM31, CM32, CM33, CM39, KM35, KM36, KM37, KM48, SM36, SM37, SM38

A partir d'un seguit de conceptes analítics, lectures d'autors de referència i estudis de cas, l'assignatura proporciona a l'alumnat diferents eines intel·lectuals per analitzar críticament les diverses problemàtiques polítiques, sanitàries, ambientals, identitàries, globals del nostre present.

L'assignatura s'estructura en tres grans blocs temàtics: Sociologia líquida, Coneixement en trànsit i Modernitats. Cada classe incorpora una part teòrica presentada pel professor i un text/material - també assequible a través del campus virtual- que serà presentat cada dia per un alumne diferent.

Al campus virtual hi haurà un conjunt de materials teòrics i pràctics que completaran i ajudaran a desenvolupar les activitats de l'aula.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final	35%	3	0,12	CM31, CM32, KM35, KM36, KM48, SM36, SM37, SM38
Examen parcial	25%	3	0,12	CM31, CM32, KM35, KM37, KM48, SM36, SM37, SM38
Assaig escrit	20%	10	0,4	CM33, CM39, KM35, KM36, KM37, KM48, SM37, SM38
Participació a classe	20%	6	0,24	CM32, CM33, KM35, KM36, KM37, KM48, SM36, SM37, SM38

1. Examen parcial (25%)

Comentari crític de dos textos relacionats amb els dos primers grans temes de l'assignatura: "Sociologies líquides" i una part de "Coneixement en trànsit". L'examen es farà a l'aula sense llibres ni apunts ni mòbils. Caldrà relacionar els textos amb les qüestions teòriques discutides anteriorment a l'assignatura.

2. Examen final (35%)

Amb preguntes d'anàlisi i de síntesi, relacionades amb part de la temàtica de "Coneixement en Trànsit" i la totalitat del tema "Modernitats". L'examen inclourà també una pregunta panoràmica que requereixi relacionar diferents conceptes de l'assignatura en el seu conjunt. L'examen es farà a l'aula sense llibres ni apunts ni mòbils.

3. Assaig escrit (20%)

Cal elaborar un text original de 2000 paraules (incloses notes al peu i llista de referències final) que respongui a una de les preguntes de discussió proposades a l'assignatura i relacionades amb el contingut de les classes i que analitzi de manera crítica la contribució d'un determinat autor. És molt important utilitzar i citar tota l'hermenèutica corresponent de fonts (llibres i articles acadèmics, articles de premsa, webs, ChatGPT, podcasts, etc.). L'assaig ha de proposar alguna idea o concepte original i justificar la seva utilitat per a l'anàlisi de la problemàtica escollida com a exemple d'estudi. El professorat proporcionarà les lectures adients a un cop escollit el tema.

4. Participació activa en les discussions de classe (20%)

S'avaluarà l'assistència a classe, la presentació d'alguna de les lectures assignades, les preguntes formulades després de la intervenció del professor/a, la dinamització de debats, etc.

Aquesta assignatura no preveu el sistema d'avaluació única.

CALENDARI:

A través del campus virtual informarem de les dates dels exàmens a la primera setmana del curs.

RECUPERACIÓ

Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haver lliurat l'assaig de 2000 paraules (20%), haver-se presentat als exàmens (60%) i obtenir una qualificació mitjana final mínima de 3,5. La recuperació consistirà en un examen a l'aula, anàleg a l'examen final de l'avaluació continuada, i el lliurament individual d'un nou text de 2000 paraules, que millori alguns aspectes de l'assaig.

L'alumnat rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat o efectuat un 30% de les activitats d'avaluació.

IA

En aquesta assignatura es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) com a part integrant del desenvolupament del treball, sempre que el resultat final reflecteixi una contribució significativa de l'estudiant en l'anàlisi i la reflexió personal.

L'estudiant haurà de: (i) identificar quines parts han estat generades amb IA; (ii) especificar les eines utilitzades; i (iii) incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït el procés i el resultat final de l'activitat.

La no transparència de l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considerarà falta d'honestetat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

En cas que l'alumnat realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

Agar, Jon (2012), [Science in the Twentieth Century and Beyond](#). Cambridge: Polity.

Arendt, Hannah (2012), [Eichmann en Jerusalén: un estudio sobre la banalidad del mal](#). Barcelona: Lumen. Ed. original en anglès, 1963.

Bauman, Zygmunt (2017), [Retrotopia](#). Barcelona: Arcàdia. Ed. en anglès: 2017.

Beck, Ulrich (2006), [La Sociedad del riesgo : hacia una nueva modernidad](#). Barcelona: Paidós, 2006. Ed. original en alemany, 1986.

Bowler, Peter; Morus, Iwan Rhys (2007), [Panorama general de la ciencia moderna](#) Barcelona: Crítica. Ed. en anglès: 2005.

Carey, John (1999), [The Faber Book of Utopias](#). London: Faber and Faber.

Collins, Harry; Pinch, Trevor (1996), [El gólem. Lo que todos deberíamos saber acerca de la ciencia](#).

Barcelona: Crítica, 1996. Ed. en anglès: 1993.

Domènech i Argemí, Miquel, Francisco Javier Tirado Serrano, and Michel. Callon (1998). [Sociología simétrica : ensayos sobre ciencia, tecnología y sociedad](#). Barcelona: Gedisa.

Edgerton, David (2007), [Innovación y tradición. Historia de la tecnología moderna](#). Barcelona: Crítica. Ed. en anglès: *The Shock of the Old. Technology and Global History since 1900*. London: Profile Books, 2006.

Fleck, Ludwik. (1986), [La Génesis y el desarrollo de un hecho científico : introducción a la teoría del estilo de pensamiento y del colectivo de pensamiento](#)Madrid: Alianza, 1986. Ed. original en alemany, 1936; en anglès, 1979.

Forgacs, David (2000) [The Gramsci Reader: Selected Writings, 1916-1935](#). New York: New York University Press.

Fox Keller, Evelyn (1991), [Reflexiones sobre género y ciencia](#). València: Edicions Alfons el Magnànim.

Gieryn, Thomas (1999), [Cultural Boundaries of Science: Credibility on the Line](#). Chicago: The University of Chicago Press.

Guillem Llobat, Ximo, Agustí Nieto-Galan (2020) [Tóxicos invisibles: la construcción de la ignorancia ambiental](#). Barcelona: Icaria.

Harding, Sandra G. (2011) [The Postcolonial Science and Technology Studies Reader](#). Durham: Duke University Press.

Harding, Sandra, [Ciencia y feminismo](#). Madrid: Morata, 1996.

Hay, Peter (2002), [A Companion to Environmental Thought](#). Edinburgh University Press. Edinburgh.

Horkheimer, Max, Theodor Adorno (1999) [Dialéctica de la Ilustración](#) . Barcelona: Círculo de Lectores, 1999. Ed.original en alemany, 1947.

Jasanoff, Sheila et al. (ed.) (1995) [Handbook of Science and Technology Studies](#). Sage: Thousand Oaks.

Krige, John; Pestre, Dominique, eds. (2003). [Companion to Science in the Twentieth Century](#). Amsterdam: Harwood.

Kuhn, Thomas S. (2007) [L'estructura de les revolucions científiques](#), traducció de Josep Batalla. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum. *La estructura de las revoluciones científicas*, traducción de Carlos Solís. Madrid; México: Fondo de Cultura Económica, 2006. Ed. original en anglès, Chicago, 1962.

Latour, Bruno (1992), [Ciencia en acción: cómo seguir a los científicos e ingenieros a través de la sociedad](#). Barcelona: Labor Ed. en anglès, 1987.

Latour, Bruno (2007), [Nunca fuimos modernos: ensayo de antropología simétrica](#). Buenos Aires: Siglo XXI. Ed. en anglès 1991.

Latour, Bruno (2008), [Reensamblar lo social: una introducción a la teoría del actor-red](#). Buenos Aires: Manantial. Ed. en anglès, 2005.

Latour, Bruno (2023), [Habitar la Tierra. Conversaciones con Nicolas Truong](#). Traducción de Emilio Manzano. Barcelona: Arcadia.

Mate, Reyes (2006), [Medianoche en la historia : comentarios a las tesis de Walter Benjamin "Sobre el concepto de historia"](#). Madrid: Trotta.

Merchant, Carolyn (2020), [La muerte de la naturaleza : mujeres, ecología y revolución científica](#) Granada: Comares. Ed. original en anglès, 1980.

Merton, Robert K. (1984) [Ciencia, tecnología y sociedad en la Inglaterra del siglo XVII](#) . Madrid: Alianza, 1984 (ed. original 1938).

Negueruela Avellà (2016), [Clifford Geertz y el nacimiento de la antropología postmoderna](#). Sevilla: Thémata.

Nieto-Galan, Agustí (2011) [Los públicos de la ciencia : expertos y profanos a través de la historia](#). Madrid: Marcial Pons (DDD: <https://ddd.uab.cat/record/188614>). Ed. en anglès: 2016.

Nieto-Galan, Agustí (2011), ["Antonio Gramsci Revisited: Historians of Science, Intellectuals, and the Struggle for Hegemony."](#) *History of science* 49(4): 453-478.

Nixon, Rob (2011), [Slow Violence and the Environmentalism of the Poor](#). Harvard University Press. Cambridge Ma.

Oreskes, "Why Am I a Presentist?", [Science in Context](#) 26(4), 595-609 (2013).

Oreskes, Naomi, Erik M. Conway (2018), [Mercaderes de la duda : cómo un puñado de científicos ocultaron la verdad sobre el calentamiento global](#). Madrid: Capitán Swing Libros. Ed. en inglés: 2011.

Oreskes, Naomi (2021), [¿Por qué confiar en la ciencia?](#) Valparaíso, Chile : Princeton University Press

Oreskes, Naomi (2025), [Com podem salvar la ciència?](#). Barcelona: CCCB.

Palazzi, Cristian (2011) [Zygmunt Bauman. Reflexions sobre la modernitat líquida](#). Barcelona: Editorial UOC.

Pestre, Dominique (2008), [Ciència, diners i política](#) (Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum; Publicacions URV. D. Pestre, *Science, argent et politique. Un essai d'interprétation* Paris: INRA, 2003. D. Pestre, *Ciencia, dinero y política*. Buenos Aires: Ediciones Nueva Visión, 2005.

Said, Edward W. (1991), [Orientalisme](#) Vic: Eumo. E. Said, *Orientalismo. presentación de Juan Goytisolo* . Barcelona: Debolsillo, 2003. Ed. original en anglès: 1979.

Said, Edward W. (1994), [Representations of the Intellectual](#). New York: Vintage Books.

Schaffer, Simon (2010). [Trabajos de cristal](#). *Ensayos de historia de la ciencia, 1650-1900*. Madrid: Marcial Pons.

Schiebinger, Londa L., Robert Proctor (2022). [Agnología: la producción de la ignorancia](#). Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza. Ed. original en anglès, 2008.

Wajcman, Judy (2006), [El tecnofeminismo](#). Madrid: Cátedra. Ed. original en inglés: 2004.

Programari

No cal cap programari específic

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM) Seminaris	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt